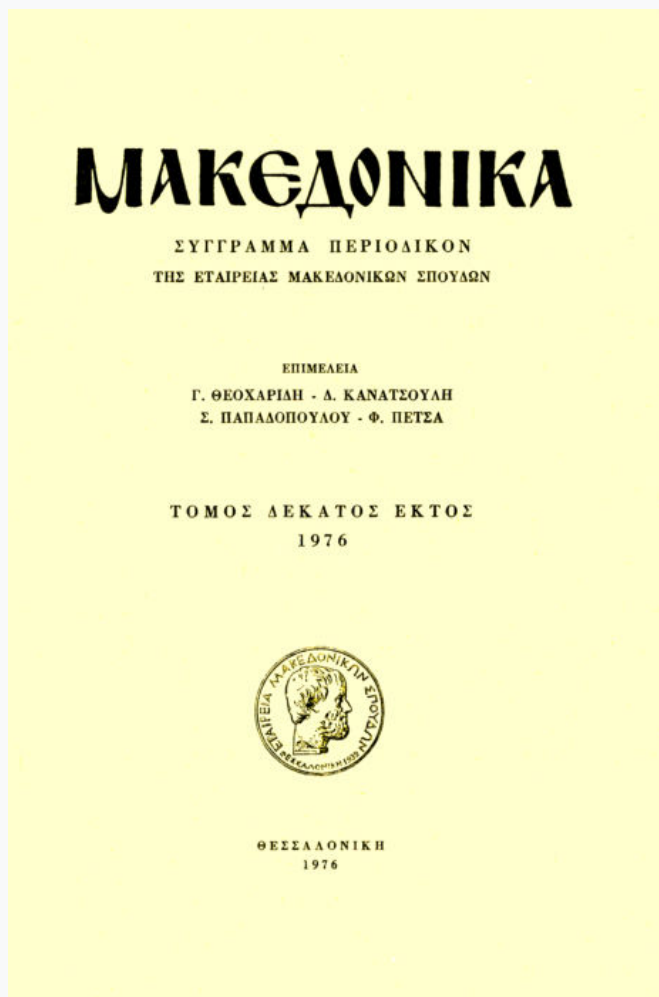

Μακεδονικά

Τόμ. 16, Αρ. 1 (1976)

Συμφωνητικό εσναφιών του Hadzioglu Pazardzik της Δορβούτσας στα 1857

Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.642](https://doi.org/10.12681/makedonika.642)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1976). Συμφωνητικό εσναφιών του Hadzioglu Pazardzik της Δορβούτσας στα 1857. *Μακεδονικά*, 16(1), 309–315. <https://doi.org/10.12681/makedonika.642>

ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ ΕΞΝΑΦΙΩΝ
ΤΟΥ HADŽIOGLU PAZARDŽIK ΤΗΣ ΔΟΒΡΟΥΤΣΑΣ ΣΤΑ 1857

Στή Βουλγαρική Έθνική Βιβλιοθήκη «Κύριλλος και Μεθόδιος» στη Σόφια, σώζεται ο ύπ' αριθμ. II A 7761 χειρόγραφος, χαρτώος και σταχωμένος κώδικας, που στο παράφυλλό του φέρει την προμετωπίδα: «1857/² Κόνδικα των Ρουφετειών /³ Ραπτάδων και Άμπατζίδων /⁴ Βαζαρτζίκη α. Αβγούστου»*. Τό «Βαζαρτζίκη» δέν είναι τό σημερινό Pazardžik (παλ. Tatar Pazardžik), αλλά ή κομόπολη τής Δοβρουτσᾶς Hadžioğlu Pazardžik, που μέ τήν ἀπελευθέρωση τής Βουλγαρίας ονομάστηκε Dobrič και μετά τό 1944 Tolbuhin¹.

Λίγα χρόνια ἀργότερα ἀπό τότε που ἄρχισε νά γράφεται ο κώδικας, τό Hadžioğlu Pazardžik εἶχε 5.648 κατοίκους· 4.576 μουσουλμάνους, 653 Βουλγάρους, 225 Γύφτους, 192 Ἀρμενίους και 2 Ἑβραίους². Τήν ἴδια ἐποχή ἄρχισε και ὁ κοινωνικο-οικονομικός μετασχηματισμός τής κομόπολης ἀπό γεωργικό κέντρο σέ μεταπρατικό. Τά ἐπαγγέλματα των κατοίκων της, κατά τήν ἴδια περίοδο, ἀντιστοιχοῦσαν σέ 24,3% ἀγρότες, 16,8% ἐργάτες, 15,2% ἐμπόρους, 41,4% ἐπιτηδευματίες, 0,1% ὑπρέτες, ἐνῶ γιά τό ὑπόλοιπο ποσοστό 2,1% δέν ἔχουμε σχετικές εἰδήσεις³. Στόν ἀστικό μετασχηματισμό συνέβαλε εὐεργετικά ή διοργάνωση, ἀπό τά τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα, ἐνός πανηγυριοῦ που ἀπό τοπικό γεγονός ἐξελίχτηκε σέ σημαντική ἐμποροπανήγυρη γιά τίς εὐρωπαϊκές περιοχές τής αὐτοκρατορίας των σουλτάνων⁴. Τά ὀθωμανικά ἀρχεῖα τής κομόπολης καταγράφουν στοὺς φορολογικούς καταλόγους πενήντα περίπου ἐπαγγέλματα και μᾶς πληροφοροῦν γιά ἀρκετές

*Εὐχαριστῶ τή φίλη κυρία Nadjia Danova γιά τήν πολύτιμη βοήθειά της.

1. Βλ. A. K u z e v, Za starite imena na grad Tolbuhin - Hadžioğlu Pazardžik i Dobrič, «Istoričeski Pregled» 1967, τχ. 2, 101-103.

2. Σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα που παραθέτει ἀπό τήν ἀπογραφή τοῦ 1866 ὁ N. T o d o r o v, Balkanskijat grad XV-XIX vek, Sofija 1972, σ. 327. Ἀντίθετα, κατά τοὺς M. M a ρ α β ε λ ἄ κ η - Ἀ. Β α κ α λ ὀ π ο υ λ ο, Αἱ προσφυγικαὶ ἐγκαταστάσεις ἐν τῇ περιοχῇ Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1955, σ. 11, στόν πληθυσμό τής κομόπολης ἀποτελοῦσαν «οἱ Ἑλληνες (τό πλεῖστον Γκαγκαούζοι) τήν μειονότητα. Οὔτε ἐκεῖ ὑπῆρχον Βούλγαροι».

3. Βλ. ἀναλυτικό πῖνακα στοῦ N. T o d o r o v, ὁ.π., σ. 365.

4. Βλ. σχετικά L. B e š k o v, Panairüt v Hadži-oglu Pazardžik predi Osvoboždenieto, στόν τόμο «Našijat grad v minaloto. Sbornik ot statii na Bŭlgarskoto Istoričesko Družestvo. Klon Tolbuhin», Tolbuhin 1966, 34-42· N. T o d o r o v, ὁ.π., σ. 390-405· τοῦ ἰδίου, Jarmarka v gorode Hadži-oglu Pazardžik v 70-h godah XIX v., «Slavjanski Arhiv», Moskva 1963· 116-139.

ἐμπορικές μισθώσεις και συναλλαγές, καθώς και γιὰ διάφορα ἐσνάφια¹. Πρέπει ὅμως νὰ τονιστῇ ὅτι ὁ ἀστικός μετασχηματισμός τοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἦταν ἀπόλυτος, μήτε γενικός. Τὸ Hadžiloglu Pazardžik παρέμενε βασικὰ ἀγροτικό κέντρο. Τὰ 24,3% τῶν κατοίκων τοῦ ἦταν ἀγρότες καὶ τὰ 16,8% ἐργάτες ποὺ ἀπασχολοῦνταν μὲ τὶς γεωργικὲς καλλιέργειες, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ γειτονικὴ Σιλίστρα, γιὰ τὴν ὁποία ἐπίσης σώζονται πλούσια ὀθωμανικὰ ἀρχεῖα, περιελάμβανε στὸν πληθυσμό της μόνο 9,7% ἀγρότες καὶ 1,7% ἐργάτες γῆς².

Ἡ κοινωνικο-οικονομικὴ καθυστέρηση τοῦ Hadžiloglu Pazardžik σὲ σύγκριση μὲ τὴ Σιλίστρα, κατὰ τὴν ἴδια ἐποχὴ, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ στὴν τελευταία οἱ φραγκοράφτες, ποὺ εἶχαν ἐμφανισθῇ ἐκεῖνα τὰ χρόνια, εἶχαν πιά ἀπωθῆσαι οἰκονομικὰ τοὺς παραδοσιακοὺς ἀμπατζήδες³, στὸ Hadžiloglu Pazardžik οἱ συντεχνίες τοὺς παρέμεναν ἀκόμη ἀριθμητικὰ ἰσοδύναμες⁴. Στὸ Hadžiloglu Pazardžik, ἐπίσης, τὰ δύο αὐτὰ ἐσνάφια μὲ ὁμόφωνη ἀπόφαση συνομολόγησαν συμφωνητικό συνεργασίας ποὺ γράφτηκε σὲ ξεχωριστὸ κώδικα, αὐτὸν ποὺ ἀναφέραμε στὴν ἀρχή.

Ὁ κώδικας εἶναι γραμμένος στὴ βουλγαρικὴ γλῶσσα καὶ μὲ κυριλλικὰ γράμματα. Μετὰ τὸ συμφωνητικό, ποὺ χωρίζεται σὲ προοίμιο καὶ συμφωνία (φφ. 4^v-5^v), περιέχει διάφορες λογιστικὲς ἐγγραφὲς σχετικὲς μὲ τὶς εἰσφορὲς καὶ τὶς δαπάνες τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν προμετωπίδα τοῦ κώδικα, εἶναι γραμμένο στὰ ἑλληνικὰ καὶ τὸ συμφωνητικό (προοίμιο φ. 2^r-^v καὶ κυρίως συμφωνητικό [«ἡ συμφωνία τῶν ἐσναφίων»] φ 3^r) καὶ προηγεῖται τοῦ βουλγαρικοῦ, μολονότι ἀπὸ τὶς ὑπογραφὲς ποὺ ὑπάρχουν σποραδικὰ στὸν κώδικα καὶ ποὺ εἶναι σχεδὸν ὅλες γραμμένες στὸ κυριλλικό ἀλφάβητο⁵, κανένα ἀπὸ τὰ μέλη τῶν δύο συντεχνιῶν δὲν φαίνεται νὰ ἦταν

1. Βλ. Liljana Šandanova-Stefka Angelova, Socialno-ikonomičesko razvite na grada XV-XIX v., Sofija 1974, σ. 145.

2. Βλ. N. Todorov, Balkanskijat grad, δ.π., σ. 365· τοῦ ἰδίου, Demografski i socialno-ikonomičeski oblik na grad Hadžiloglu Pazardžik prez 60-te—70-te godini na XIX v., στὸν τόμο «Našijat grad», δ.π., 15-33· τοῦ ἰδίου, The Balkan Town in the Second Half of the 19th Century, «Études Balkaniques» 5 (1969), τχ. 2, 42. Πρβλ. V. Tonen, Dobrudža prez Vŭzraždaneto, Varna 1973, σ. 36.

3. «Ἀμπατζήδες» δὲν ἦταν μόνο οἱ ἔμποροι, ἀλλὰ καὶ οἱ ράφτες ἀνδρικῶν ρούχων ἀπὸ «ἀμπά» (ἐγχώριο χοντρὸ μάλλινο ὕφασμα), βλ. Β. Δελγιάνη, Τὸ ἀμπατζηλίκι στὴ Θράκη, «Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ» 2 (1935-36) 56. Ἐλ ἐ ν η ς Β ο υ ρ α ζ έ λ η - Μ α ρ ι ν ά κ ο υ, Αἱ ἐν Θράκῃ συντεχνίαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 60.

4. Βλ. N. Todorov, Balkanskijat grad, δ.π., σ. 366.

5. Στὸ φ. 8^r καὶ μὲ ἡμερομηνία 15 Αὐγούστου 1857 περιέχονται οἱ ὑπογραφὲς ἐννιά μελῶν τοῦ ἐσναφίου τῶν ρωφτάδων. Ἐκεῖ μόνο ἓνας ὑπογράφει στὰ ἑλληνικὰ, ὁ «γιორγη παρασκεβας». Σὲ ἐπόμενο φύλλο, ὅπου ὁ κατάλογος εἰσφορῶν τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1859, μὲ ἑλληνικὰ γράμματα ὑπογράφουν ὁ ἴδιος ὁ «γιორγη παρασκεβας σοδρουζιε» (=καὶ

Έλληνας. Την ύπαρξη των ελληνικών έγγραφων πρέπει να την αποδώσουμε: α) στην αναφορά του συμφωνητικού στο ναό του Ἁγίου Παντελεήμονα, πού ἀνῆκε στη δικαιοδοσία του ἐπιχωρίου μητροπολίτη του Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ ὁποίου ἐπίσημη γλώσσα ἦταν ἡ ἐλληνική, β) σέ λόγους παραδοσιακούς, μιὰ καὶ οἱ πρῶτες συντεχνίες στο σημεινὸ βουλγαρικό χωρο ἰδρύθηκαν καὶ ὀργανώθηκαν ἀπὸ Ἑλλῆνες, καὶ γ) στὴ βαθειὰ ἐπίδραση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων στοὺς Βουλγάρους, οἱ ὅποιοι καὶ σὲ περιοχὲς ὅπου δὲν ὑπῆρχαν ἀνθηρὲς ἐλληνικὲς ἐστίες θεωροῦσαν ἀπόδειξη κοινωνικῆς ἀνόδου τὸ νὰ ἐλληνίζουν, ἀκόμη καὶ στίς παραμονὲς τῆς ἀνακήρυξης τῆς Ἑξαρχίας¹.

Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ προοιμίου καὶ τῆς συμφωνίας φαίνεται ὅτι ἀνάμεσα στὰ μέλη τῶν δύο συντεχνιῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνάμεσα στὰ μέλη τοῦ καθενὸς ἐσναφίου ξεχωριστά, εἶχαν ἐμφιλοχωρήσει διενέξεις καὶ ἀνταγωνισμοὶ σχετικὰ μὲ τὴν κυριακὴ ἀργία τῶν ἐργαστηρίων, τὴ μισθοδοσία τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὴν πρόσληψη μαθητευομένων. Γι' αὐτὸ οἱ μαστοροὶ τῶν ἐσναφίων ἀποφάσισαν νὰ συνομολογήσουν συμφωνητικὸ ὁμονοίας καὶ συνεργασίας τὸ 1857, στίς 27 Ἰουλίου, ἡμέρα πού ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ μᾶλλον θὰ γράφτηκε συμβολικά, μιὰ καὶ ἡ προμετωπίδα τοῦ κώδικα ἔχει τὴν ἡμερομηνία «α. Ἀγούστου».

Ὅπως εἶπαμε παραπάνω, τὸ συμφωνητικὸ περιελάμβανε προοίμιο καὶ συμφωνία. Ἀν ἐξαιρέσουμε τὴν κοινὴ στὰ δύο κείμενα διάταξη γιὰ τὸν ἐορτασμὸ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα —συνεχὴ ὑπενθύμιση τῶν ὄρων τοῦ συμφωνητικοῦ—, κατὰ τὰ λοιπὰ τὰ κείμενα δὲν περιεῖχαν κοινὲς διατάξεις. Τὸ προοίμιο ἀναφέρεται στίς ὑποχρεώσεις τῶν συντεχνιῶν καὶ τῶν μελῶν τους πρὸς τὴν ἐκκλησία τοῦ προστάτη Ἁγίου, ἐνῶ ἡ συμφωνία ἀναφέρεται σὲ καθαρὰ ἐπαγγελματικὲς σχέσεις καὶ δεσμεύσεις. Μὲ τὸ συμφωνητικὸ, τὰ δύο ἐσνάφια δὲν ἐνοποιήθηκαν, ἀλλὰ θέσπισαν ὑποχρεώσεις γιὰ νὰ ἀποφύγουν πράξεις ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ, πού θὰ ὀδηγοῦσαν σὲ οἰκονομικὲς ζημιές. Ἡ ἔλλειψη ἀρτίου ἐμπορικοῦ δικαίου στὴν ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία, ἀκόμη καὶ στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα, ἐπέβαλλε σὲ μεγάλῃ ἔκταση στοὺς ἐνδιαφερομένους ἰδιῶτες νὰ καλύπτουν τὰ κενὰ τῆς νομοθεσίας μὲ συμφωνίες πού προέβλεπαν γιὰ τοὺς παραβάτες ποινές, οἱ αὐστηρότερες ἀπὸ τίς ὁποῖες ἦταν θρησκευτικοῦ περιεχομένου².

Σία), ὁ «στουχαν Δημοφ» καὶ ὁ «Ivan τώρτουφε Baltadžiu». Ὅλα τὰ ἄλλα τριαντατέσσερα ὀνόματα εἶναι γραμμένα μὲ τὸ κυριλικὸ ἀλφάβητο.

1. Βλ. γενικὰ Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, Ἡ τῆς Φιλιππουπόλεως ἱστορία ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, Ἀθῆνα 1959, σ. 374 κ.έ.

2. Γιὰ τὴν ὀργάνωση τῶν οἰκονομικῶν συσσωματώσεων, βλ. Ν. Πανταζοπούλου, Ἑλλήνων συσσωματώσεις κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, Ἀθῆνα 1958, (ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Γνώσεις»), σ. 18-19, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

Με τὸ προοίμιο ἀποφασίστηκαν τὰ ἐξῆς: α) Ὁρίστηκε ἡ ἡμέρα ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα ὡς κοινὴ γιορτὴ τῶν συντεχνιῶν. β) Μὲ ὑποχρεωτικὴ εἰσφορὰ ἐκ μέρους τῶν ἐσναφίων καὶ μὲ προαιρετικὴ εἰσφορὰ τῶν μελῶν τους, συγκεντρώθηκε ἕνα κεφάλαιο, μὲ τοὺς τόκους τοῦ ὁποίου θὰ ἀντιμετωπίζονταν οἱ δαπάνες τῆς ἐκκλησίας, ποὺ γινόταν ἔτσι ναὸς κτητορικὸς. γ) Ἡ εἰσφορὰ τῶν ἐσναφίων καταβλήθηκε μόνο τὴν πρώτη χρονιά. Στὸ μέλλον τὸ κεφάλαιο θὰ αὐξανόταν ἀπὸ τὶς εἰσφορὰς τῶν μελῶν. δ) Τὸ ὕψος τῆς εἰσφορᾶς κάθε μέλους θὰ καθορίζονταν ἀπὸ τὸ ἐσνάφι στὸ ὁποῖο ἀνῆκε. ε) Ἡ συμμετοχὴ στὴν ἀντιμετώπιση τῶν δαπανῶν τοῦ ναοῦ ἔδινε στὰ μέλη τὴν ιδιότητα τοῦ κτήτορα. στ) Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ ναοῦ κηρύχθηκε ἀμετάκλητη. ζ) Τυχὸν περισσεύματα τῶν εἰσοδημάτων θὰ ἐπενδύονταν μὲ τόκο καὶ ἐγγύηση, καὶ η) Γινόταν ἐπὶ κλήση τοῦ προστάτη Ἁγίου γιὰ τὴν τιμωρία τῶν παραβατῶν τῶν παραπάνω ἀποφάσεων.

Στὸ δεύτερο κείμενο, τὴ συμφωνία, περιέχονταν οἱ παρακάτω ἀποφάσεις: α) Καθιέρωση τῆς κοινῆς γιορτῆς. β) Ὁριζόταν ἡ Κυριακὴ κάθε ἐβδομάδας ὡς ἡμέρα ἀργίας τῶν ἐργαστηρίων. Οἱ παραβάτες τῆς κυριακῆς ἀργίας ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ εἰσφέρουν τρεῖς ὀκάδες ἀγιοκέρι στὸ ναό. γ) Καθένας, ποὺ ἀνοίγε καινούργιο ἐργαστήριο, ὑποχρεωνόταν νὰ καταβάλλῃ στὸ ταμεῖο τοῦ ναοῦ ἕνα ποσό, τὸ ὕψος τοῦ ὁποίου θὰ καθόριζαν οἱ πρωτομάστορες. δ) Οἱ «ἡπερέτες» (τσιράκια) δὲν εἶχαν δικαίωμα μισθοῦ κατὰ τὰ δύο πρῶτα χρόνια τῆς μαθητείας τους. Μόνο στὸν τρίτο χρόνο θὰ ἀμείβονταν μὲ ποσό, τὸ ὕψος τοῦ ὁποίου θὰ καθόριζαν οἱ μάστορες. ε) Τὰ μέλη ὑποχρεώνονταν νὰ μὴ δεχθοῦν στὸ ἐργαστήριό τους μαθητευόμενο, ποὺ εἶχε ἐγκαταλείψει τὴ δουλειά του σὲ ἄλλο ἐργαστήριο χωρὶς τὴ θέληση τοῦ μάστορά του. στ) Ἡ συμφωνία κηρυσσόταν ἀμετάκλητη, καὶ ζ) Κάθε παραβάτης ἐπαπειλοῦνταν μὲ τὴν κατάρρα τῶν ἐσναφίων, δηλ. μὲ τὴ θεία τιμωρία.

Τὸ προοίμιο καὶ ἡ συμφωνία, τόσο στὸ ἐλληνικὸ ὅσο καὶ στὸ βουλγαρικὸ κείμενό τους, δὲν ἔχουν ὑπογραφές¹. Δὲν πιστεύω ὅμως ὅτι ἡ ἔλλειψη αὐτῆ σημαίνει πὼς δὲν ἴσχυαν. Οἱ εἰσφορὰς ποὺ δίνονταν ἐπὶ ἀρκετὰ χρόνια—ὅπως βεβαιωνόμαστε ἀπὸ τὶς σχετικὲς ἐγγραφές τους στὸν κώδικα—ἀποδεικνύουν τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ συμφωνητικοῦ. Νομίζω ὅτι οἱ ὑπογραφές ποὺ ἀναφέρονται σὲ ποσὰ εἰσφορῶν στὸ φ. 8^ρ καὶ ἐξῆς, τέθηκαν καὶ γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ συμφωνητικοῦ, τὸ ὁποῖο καὶ παραθέτουμε στὴν ἐλληνικὴ του ἐγγραφή, ἀντιγράφοντάς το πιστὰ ἀπὸ τὸν κώδικα:

1. Στὸ φ. 3^ν ὑπάρχει ἡ ἐγγραφή «Τὰ ὀνόματα τῶν Σηνδρομητῶν», χωρὶς ὅμως νὰ παρτίθεται κανένα ὄνομα.

Καλὸν ἐστὶν τὸ ἐκ Θεοῦ ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ² ἀναπαύεσθε ὁποῦ γὰρ φ. 2^ρ ἴση δύω ἢ τρῆς συνηγμένη εἰς τὸ ὄνομα ³ αὐτοῦ ἐκῆ καὶ αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν μέσο αὐτῶν τούτων οὗτος. ⁴ ἐχόντων καὶ οἱ οἰποφαινόμενη ἡμῆς προτομάστορες μαστόρι ⁵ καὶ λοιπὴ πάντες τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τὸν ραπτάδον ⁶ καὶ ἄμπατζίδον ἐπὶ τὸ αὐτο συνελθόντες κίνοι γνώμη καὶ ⁷ ὁμοφώνως ἀποφασίσασαμεν εἰς τοια ἑορτάζομεν κατ' ἔτος τὴν ⁸ 27 Ἰουλίου τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος καὶ ἡγῆμα ⁹ τικοῦ Παντελεήμον τοῦ μεγάλου ἐπησίμος μὲ ἄρτοκλα ¹⁰ σίαν κόλληβα καὶ ἀρχιερατικῆς λητουργίας καὶ νὰ ση ¹¹ νάξομεν ἐγγράφος καὶ ἐπιχίρας τὴν προερετικὴν βοῖθιαν ¹² καὶ συνισφορὰν τῶν ἑσναφίων καταγράφοντας καὶ τὰ ¹³ τήμια ὀνόματα αὐτῶν ὡς ἀκολούθως ἐμπροσθεν φένατε. ¹⁴ Καὶ σιναχθίσας ἡ ποσότητα αὐτῶν εἰς τὰ γρόσια [] ¹⁵ καὶ θέλομεν τὰ δώση εἰς τόκον καὶ μὲ τὸν τόκον αὐτῶν νὰ ¹⁶ ἀπαντήσομεν τὰ ἔξοδα τοῦ καθεκάστου χρόνου εἰς τὴν ¹⁷ μνίμην του καὶ χορῆς εἰς τὸ ἔξῃς νὰ σιναξόμεν κανὲν ¹⁸ ὀβολὸν ἀπὸ τὸ ἐσνάφημας ὅση εἶναι ὑπογεγραμμένη καὶ ὅση ¹⁹ εἶναι ὁποῦ δὲν ἔδωσαν τὴν συνισφορὰν τοῦ ἑσναφίου προκεροῦ ²⁰ καὶ δὲν εἶναι γεγραμμένη εἰς καθέκαστον χρόνον ἀπὸ αὐτοὺς ²¹ νὰ σιναξόντε· καὶ ἥτις θέλη νὰ περάσῃ εἰς τὴν Κόνδικα θέλη ²² δώσῃ μίαν ποσότης καθὼς τὸ κρήνη εὐλογον τὸ ἐσνάφη δίδοντας ²³ νὰ υπογράφαιτε καὶ αὐτοὺς εἰς τὸν Κόνδικα ὡς κτίτορ καὶ ²⁴ ἔτιωσ τοῦτου του ἀγαθοῦ ἔργου καθὼς καὶ ἡ πρότῃ.

²⁵ Καὶ μεσηνθίκην ἀναμεσὸν μας ὅση εἶναι ὑπογεγρα ²⁶ μένη καὶ ἐπρόσφεραν τὴν τιαυτὴν σιμισφορὰν καὶ ἔγιναν ²⁷ ἔτιοι τοῦ ἀγαθοῦ τούτου καὶ θεαρέσθον ἔργον νὰ μνιμονεῦ ²⁸ ὄντε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τους αἰωνίως ὅσον σόζεται τὸ ἐσνά ²⁹ φιον τὸν ραπτάδον καὶ ἄμπατζίδον τὴν ὁμοφώνον ταυτὴν ³⁰ συγκατάθεσιν καὶ ἀπόφασίν μας δὲν θέλη δηνηθῇ νὰ τὴν ³¹ ἀνατρέψῃ ἢ ἄλλη ὅση κανῆς οὔται τοῦ ἑσναφίου οὔτε τὸν ἄλλον ³² πατριωτόν μας οὔτε ἀδελφὸν ἢ τὸν τέκνον μας ἀλλὰ θέλομεν ³³ καὶ ἀποφασίζομεν νὰ διατηροῦντε μέχρι συντελείαν ³⁴ αἰώνων ἀπαρασάλευτα.

³⁵ Καὶ ὅσα περισσεύουν κατ' ἔτος ³⁶ νὰ δίδουν εἰς μέρος ἀσφαλῆ μὲ δύω ἐγγιγιάς με τόκον καὶ ³⁷ νὰ γράφονται εἰς τὸν Κόνδικα καθὼς τὸ ἴδιον ὡς ἐπραματο ³⁸ πληθῇ ἀφέτος τὸ 1857 ἔτος. ³⁹ καὶ ἐτοκίσθησαν ὡς ἐμπροσθεν φαίνοντε.

¹ ταῦτα ἐν κεφαλῇαις καταστρόσαντες ἐπηκαλούμεθα ² τὸν ἅγιον Θεὸν φ. 2^ν καὶ ἁγίου μεγαλομάρτυρος καὶ ἡγῆμα ³ τικοῦ Παντελεήμον εἰς μὲν τοὺς βοιθούοντας καὶ συντρέ ⁴ χοντας στὰ νὰ χαρίσῃ ὑγίαν εὐτηχίαν καὶ τὰ καλὰ τοῦ ⁵ ἄβραάμ ἰσαὰκ καὶ ἰακώφ καὶ τὴν ἀντιμυσθίαν ⁶ ἑκατονταπλασίονα παρὰ τοῦ μυσταποδότου Θεοῦ καὶ ⁷ ἐν τὸ νὺν αἰώνῃ καὶ ἐν τὸ μέλλοντῃ εἰς δὲ τοὺς ἐναντίους ὅμ ⁸ γένητο τὰ ἐνάντια τούτων.

⁹ Ταῦτα τίνον οὗτος ἐγγρηθέντα ¹⁰ καὶ ἀνακηθέντα κίνοι γνώμη καταστροθίσαν εἰς ¹¹ τὸν ἐκκλησιαστικῶν Κόδικα ἐπικεκυρωμένον ταῖς ¹² ἰδίαις

ήμῶν ὑπογραφὰς καὶ εἰς αἰώνιων μνημόσηνον καὶ δμόνιαν. ^{/13} Βαζαρτζήκιον 27 ᾽Ιουλίου 1857

φ. 3^ε

ἡ συμφωνία τῶν ἐσναφίων

^{/2} ἡ οἰποφαινόμενη ἐσνάφη ραπτάδον καὶ ^{/3} ἀμπατζίδον ἐροτάζομεν τὴν μνίμην καὶ ᾽Εορτὴν ^{/4} τοῦ ἁγίου μεγαλομαρτυροῦ καὶ ἡγιοματηκοῦ ^{/5} Παντελεήμων καὶ μετὴν χάριν τὸ σήμερον ἡ εὐρεθέν ^{/6} τες τὴν μνίμην ἀποφασίζομεν ὡς ἀκολουθῶς διὰ πάντα ^{/7} νὰ σόζεται αὐτὸς ὁ νόμος καθὼς καὶ ὑπογραφόμεθα ^{/8} διὰ τὸν κρατούμεν στερεῶν.

^{/9} ὅποιος ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ἤθελεν ἀνίξῃ τὸ ^{/10} ἐργαστηρίον τοῦ τὴν κυρικὴν υποχεῖτε το νὰ δῆνι τοῦ ^{/11} ἁγίου Παντελεήμον τρῆς 3. οκάδες ἁγιοκέρη. ^{/12} ὅποιος δὲ πάλιν ἤθελεν ἀνίξῃ ἀργαστήριον τῆς αὐτῆς ^{/13} τέχνης ὑποχεῖτε το νὰ πληρώνη εἰς τὸ ταμίον τοῦ ἁγίου ^{/14} Παντελεήμον διὰ ὅσον ἤθελεν κρίνη εὐλογον ἢ προτομαστόρη. ^{/15} ὅποιος πάλιν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ἤθελεν πάρῃ ^{/16} νέον καὶ ἀνίδεον ἡπερέτην το νὰ μάθῃ αὐτὴν τὴν τέχνην ^{/17} θέλῃ το λάβῃ μετὰ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν ὅτῃ δύο ἔτη νὰ ^{/18} δουλῆσῃ εἰς τὸν μαστορίν τοῦ χορῆς ὀβολοῦ μιστόν. ^{/19} εἰς τὸ δὲ τρίτον ἔτος ὅτι ἤθελεν κρίνη εὐλογον ^{/20} ἢ μαστόρη διὰ τὸν μιστόν τοῦ ἐκίνου ἤθελεν τοῦ δωθῇ. ^{/21} ὑπόσχοντε αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ὅτι ὅποιος μαστόρου ^{/22} χωρὶς θελημά τοῦ ἤθελεν ἀφίσῃ ὁ ἡπηρέτης τοῦ ἄλλος ἀπο ^{/23} τοὺς μαστόρους αὐτῶν τῶν ἐσναφίων νὰ μὴν δεχθῇ αὐτον ^{/24} τὸν ὑπερέτην. ^{/25} ἡ οἰποφαινόμενη ἐσναφια τοῦ ἁγίου Παντελεήμον θέλομεν κρατίξῃ ἀκριβὸς τούτον τὸν ^{/26} νόμον ὅποιος δὲ ἤθελεν ἀπατίσῃ εἶναι ὑπὸ κατάρρα ^{/27} διὰ καὶ εἰς ἔνδιξιν ὑπογραφόμεθα διὰ τὰς ἄνω συμφωνίας ^{/28} καὶ ἡποφαινόμεθα. ^{/29} Βαζαρτζήκιον 27 ᾽Ιουλίου 1857.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

R É S U M É

Charalambos K. Papastathis, Accord de corporations de Hadžioglu Pazardžik, en Dobroudja, en 1857.

Le Codex No II A 7761 de la Bibliothèque Nationale de Bulgarie contient des textes concernant la collaboration des corporations des tailleurs et des abadjis (couturiers de vêtements faits avec une grosse étoffe de laine locale, l'«abas») à Hadžioglu Pazardžik (auj. Tolbuhin) en 1857. Le codex est écrit en bulgare; il comprend un accord des corporations et des listes de recettes et de dépenses de l'église de St. Pantéleimon de cette même ville. L'accord cependant est aussi écrit en grec. Le besoin d'éviter des antagonismes entre elles et de régler des questions professionnelles communes ont amené les deux corporations à conclure un accord dont l'observation était conditionnée par la protection de St. Pantéleimon. L'accord comporte un proemium et l'accord proprement dit. Le proemium contient les obligations pécuniaires des deux corporations et de leurs membres envers l'église de St. Pantéleimon; le texte de l'accord proprement dit fixe les obligations professionnelles des membres en ce qui concerne l'embauchage et le salaire des apprentis, le repos du Dimanche, etc. Suit la publication du texte grec de l'accord.